

<https://doi.org/10.15407/ukrmova2023.02.072>
УДК 811.161.2'27

Г.М. ЗАЛІЗНЯК, кандидат економічних наук, доцент,
завідувач відділу соціологічних досліджень, моніторингу та прогнозування
Науково-дослідний інститут розвитку міста
вул. Героїв Севастополя, 37-А, м. Київ, 03061
E-mail: zalizniak-h@ukr.net
<https://orcid.org/0000-0001-5563-8739>

МОВА ЯК ІНДИКАТОР УКРАЇНСЬКОЇ НАЦІОНАЛЬНОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ ТА ЦИВІЛІЗАЦІЙНОГО ВИБОРУ КИЯН

У статті на основі соціологічних спостережень досліджено роль мови як складника етнічної національної самоідентифікації у формуванні української громадянської ідентичності. Установлено, що кияни, які мають однаковий рівень громадянської ідентичності, але відрізняються за мовою повсякденного спілкування та визначенням для себе рідної мови, демонструють відмінності в баченні цивілізаційного майбутнього України. Зроблено висновок, що мовні переваги є провідним маркером у формуванні української національної ідентичності, а показник визначення для себе рідної мови — системним індикатором.

Ключові слова: національна ідентичність, національна самоідентифікація, цивілізаційний вибір, мовні переваги, рідна мова, мова повсякденного спілкування.

Поняття «національна ідентичність» як усвідомлення індивідом належності до певної нації та держави має наріжне значення для країн, які переживають постколоніальний період і перебувають на етапі побудови своєї держави. Для України, що майже 350 років була у складі Російської імперії й понад 30 років намагається вчергове розбудувати власну державу та вже дев'ять років воює з агресором за свою незалежність, питання української національної ідентичності стає не лише чинником державотворення, а й самозбереження і безпеки.

Цитування: Залізник Г.М. (2023). Мова як індикатор української національної ідентичності та цивілізаційного вибору киян. *Українська мова*, 2(86), 72–83. <https://doi.org/10.15407/ukrmova2023.02.072>

© Видавець ВД «Академперіодика» НАН України, 2023. Статтю опубліковано на умовах відкритого доступу за ліцензією CC BY-NC-ND license (<https://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0/>).

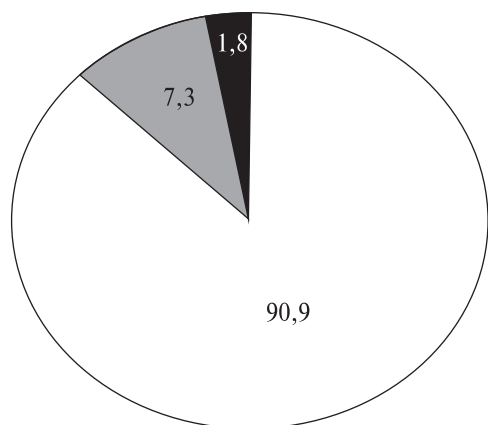
Численні теоретичні праці кінця минулого сторіччя, присвячені розвитку та становленню національних ідентичностей, дали змогу диференціювати їх залежно від різних концептуальних підходів до визначення змістового наповнення та виокремлення структурних компонентів. Зокрема, найпоширеніша класифікація передбачає поділ на концепцію культурної національної ідентичності та громадянської політичної ідентичності. До ключових понять культурної національної ідентичності належать спільність традицій, мови, місця проживання, релігії, звичаїв та історії, а до політичної національної ідентичності — спільна громадянська ідентифікація, політична та правова свідомість. Відомі складніші моделі, серед яких виокремлено західну модель національної ідентичності, у якій акцентовано на компонентах громадянської ідентичності, та східну модель, що характеризується етнічними компонентами (Сміт, 1994, с. 25; Терещенко, 2010, с. 395). Ці моделі національної ідентичності вирізнялися превалюванням різних структурних компонентів: громадянській моделі властиві історична спільність території, закони та інститути, правова система, громадянська культура тощо, тоді як етнічній — спільність походження, національна культура, мова, релігія, звичаї (Грабчак, 2012, с. 174; Сладкий, 2008, с. 12).

Дехто з українських дослідників (Бичко, 2007; Пірен, 2017), зважаючи на трансформацію поняття «нація», чітко розмежовує етнічну та національну ідентичності. Спираючись на сучасне розуміння нації, вони твердять, що суть її ідентичності полягає не в етнокультурній схожості, а в практиці самовизначення й конституювання через державні інститути.

Першоосновою для національної ідентичності є національна свідомість. Отже, у такому трактуванні спостерігаємо тенденцію обмежити національну ідентичність громадянською моделлю. За такої умови національна ідентичність базується на громадянській ідентичності без яскраво вираженого етнічного та мовного забарвлення (Горностай, 2015, с.109). Національну ідентичність витлумачують через уявлення про себе як члена національної спільноти. В ідентифікації з нацією територіальний та політичний компоненти стають визначальними на відміну від етнічної ідентифікації (Скотна, Стець, 2012, с. 6).

Революція Гідності, активізація визвольних змагань за збереження незалежності та цілісності країни на тлі військового конфлікту з Російською Федерацією зумовили актуалізацію геополітичного аспекту для розвитку громадянської ідентичності українців (Горностай, 2015). Дехто з авторів вважає, що в усвідомленні національної ідентичності слабшає роль етнічного складника (там само, с. 101), інші визнають, що для розвитку національної самоідентифікації роль культурної національної ідентичності сьогодні не втрачає свого значення і буде посилюватися через війну з Росією (там само, с. 109).

Дослідження мовної ситуації, ґрунтоване на використанні інструментів соціології різних років, дали змогу визначити взаємозалежності між мовними перевагами українців та показниками, що описують

- Інша відповідь/важко відповісти
- Росіянином/росіяною
- Українцем/українкою

Рис. 1. Розподіл відповідей на запитання «Ким Ви усвідомлюєте себе за національністю?», %

їхню громадянську ідентичність. Зокрема, встановлено, що серед українськомовних учасників дослідження відносно більше тих, хто підтримував незалежність України, уважав себе передусім громадянином України та обирав європейський вектор розвитку країни. Ті самі тенденції характерні й для тих, хто визначив українську мову рідною (Залізник & Масенко, 2001; Залізник,

2003; Залізник, 2008). Ці залежності зафіксовані як на рівні країни (Залізник, 2008, с. 132–166), так і окремих спільнот — старших і молодших мешканців Києва (Залізник & Масенко, 2001, с. 26; Залізник, 2003, с. 52, 61). Виконані дослідження ставлять під сумнів тезу про незначну роль культурної компоненти, зокрема мови, у формуванні української національної ідентичності.

Як тісно українська національна ідентичність корелює з мовним складником етнічної національної самоідентифікації з'ясовано на основі даних опитування киян наприкінці першого півріччя 2020 року¹. Результати соціологічних досліджень, які містили низку показників, що описують деякі аспекти української національної ідентичності, засвідчили наявність серед мешканців столиці соціальних груп із різною глибиною виявів громадянської, політичної та культурної національних ідентичностей.

Якщо спиратися лише на загальновідоме визначення поняття національної ідентичності як усвідомлення індивідом власної належності до певної нації і держави, маємо таку статистику: 90,9 % респондентів, за даними опитування киян у 2020 році, на запитання «Ким Ви усвідомлюєте себе за національною належністю?» обрали альтернативу «українцем / українкою», тобто зарахували себе до української нації (рис. 1). На цій підставі припускаємо, що дев'ять із десяти киян на момент опитування були носіями української національної ідентичності.

Проте якщо використати такий індикатор громадянської ідентичності, як прийняття та підтримка української державності («Чи готові Ви

¹ Дослідження ґрунтоване на результатах опитування киян у червні—липні 2020 року за репрезентативною для м. Києва вибіркою. Опитано 2005 респондентів віком понад 18 років. Стандартні відхилення за достовірних 95 % співвідношення змінних від 0,1:0,9 до 0,5:0,5 становлять 1,4–2,3 %. Метод отримання інформації: індивідуальне інтерв'ю за місцем проживання респондента.

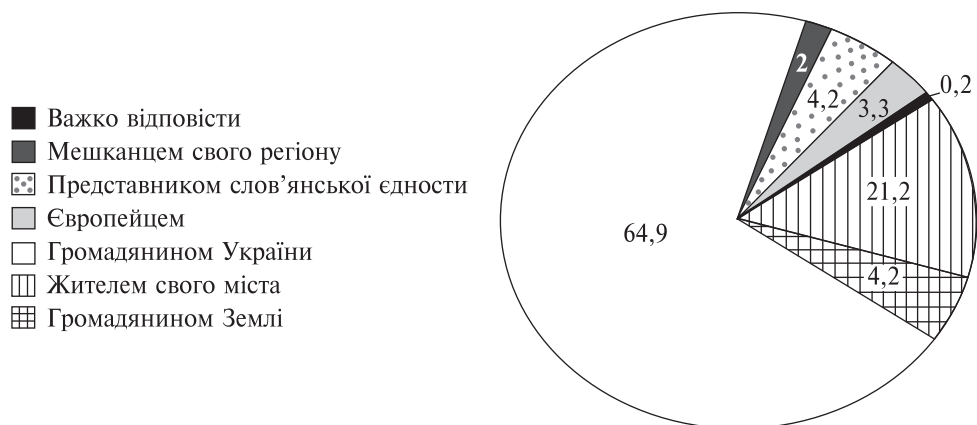

Рис. 2. Розподіл відповідей на запитання «Ким Ви себе вважаєте передусім?», %

проголосувати за незалежність України?»), то частка таких киян становить 79,7 %. Використавши ще один індикатор громадянської ідентичності — примат визначення себе «передусім громадянином України», отримуємо 64,9 % (рис. 2).

Якщо ж застосувати одночасно всі три критерії, то частка киян, які за національною належністю вважають себе українцями, готові проголосувати за незалежність України й визнають себе передусім громадянами України, становить 50,2 % (рис. 3).

Отже, за умови обмеження національної ідентичності лише громадянською компонентою маємо підстави говорити, що залежно від обраних індикаторів та глибини їх застосування в кількісному вимірі спостерігаємо розбіжність у діапазоні 90—50 %.

Тепер проаналізуємо складник ідентичності, визначений як культурний. За одним із провідних компонентів культурної ідентичності, зокрема «мовою спілкування», маємо ще більші розбіжності: на момент опитування 22,3 % киян відповіли, що вони в повсякденні спілкуються українською мовою, 35,2 % — російською і 42,5 % — обома мовами, тобто за цим показником виокремлено три групи, з-поміж яких українськомовних киян найменше. Проте вже за іншим показником мовних переваг, за «визначенням рідної мови», відсоткові частки розподілилися принципово інакше: 55,2 % киян назвали рідною українську мову, 24,8 % — однаково українську та російську мови і 19,4 % — російську мову (рис. 4).

Постає запитання, який із цих двох показників вагоміший для опису української національної ідентичності: мова повсякденного спілкування чи визначення рідної мови? Для цього проаналізуємо ставлення киян, які мають однакову громадянську національну ідентичність за всіма трьома названими ознаками, але розрізняються за мовою повсякденного спілкування та рідною мовою, до варіантів цивілізаційного майбутнього України. Зокрема, ідеться про те, чи відрізняється, а якщо так, то як саме,

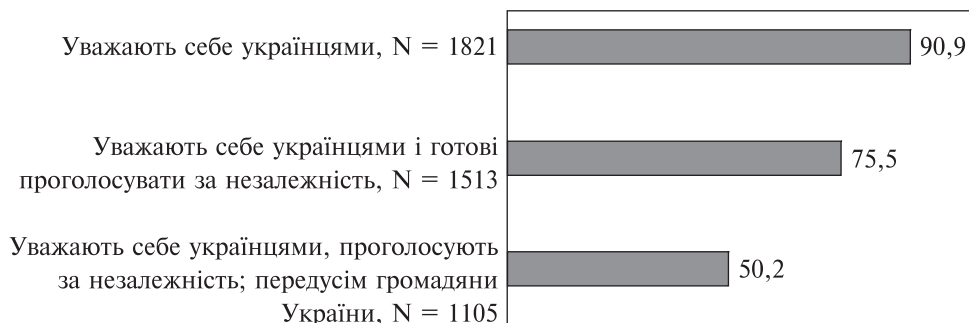

Рис. 3. Порівняння частки респондентів, які вважають себе українцями, готові проголосувати за незалежність України і визнають себе передусім громадянами України, % до всіх

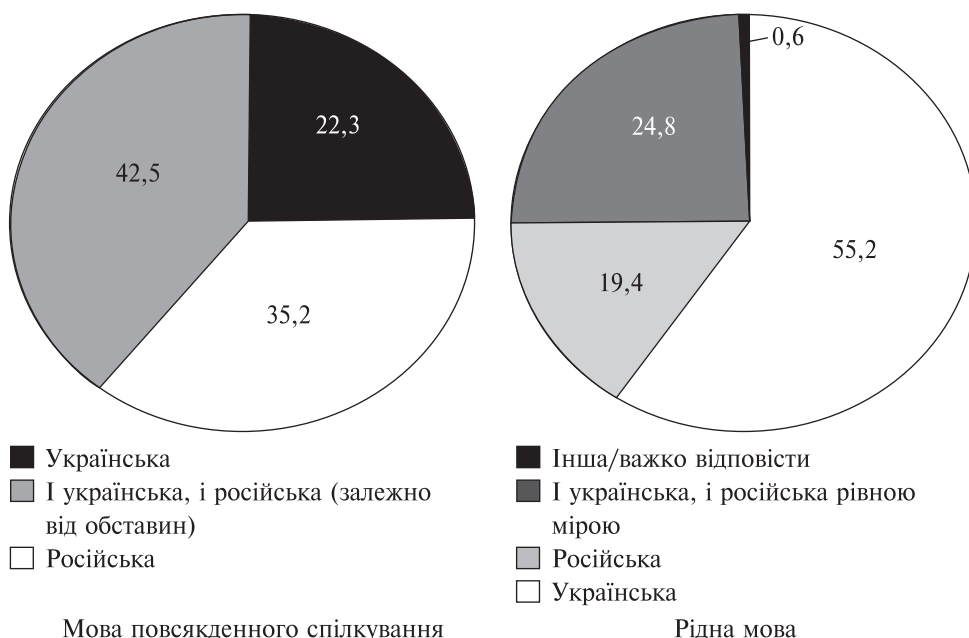

Рис. 4. Порівняння розподілу відповідей на запитання: «Якою мовою Ви зазвичай спілкуєтеся в повсякденному житті?» та «Яку мову Ви вважаєте своєю рідною?», %

ставлення киян до європейської та євроатлантичної інтеграції України або її альтернативи — приєднання до Союзу Білоруси та Росії (рис. 5).

За даними численних опитувань, західний вектор розвитку країни однозначно підтримала українська громадськість. Моніторингове опитування засвідчило, що у 2020 році шестеро з десяти киян тією чи тією мірою підтримало тезу, що «Україна має продовжувати рух для вступу до Євросоюзу», понад половина схвалила рух у напрямку вступу до НАТО. Проте 63,1 % киян не сприйняла союз України з Росією та Білоруссю.

З’ясовано, що ставлення до інтеграції України до Євросоюзу серед тих, хто вважає себе українцем, передусім громадянином України, під-

тримує незалежність України, принципово не відрізнялося в тих, хто спілкується в повсякденні українською мовою, і тих, хто послуговується однаково обома мовами, відповідно 73,0 і 74,1 %. Відносно менше (62,8 %) прибічників приєднання України до ЄС серед російськомовних киян з українською громадянською ідентичністю (рис. 5).

Якщо зіставити аналогічні розподіли відповідей на те саме запитання, урахувуючи визначення киянами певної мови як рідної, то помічаємо суттєве зменшення частки тих, хто підтримував євроінтеграційний вектор розвитку держави і визнавав рідною мовою російську (55,3 %), порівняно з тими, для кого рідні — російська й українська мови (66,7 %), і особливо з тими, чиєю рідною мовою є українська (74,7 %) (рис. 5).

Ще радикальнішу залежність спостерігаємо між мовними перевагами киян та їхнім ставленням до євроатлантичної інтеграції України. Рівень підтримки її вступу до НАТО однаково високий і принципово не відрізняється серед киян, які в повсякденні спілкуються лише українською або обома мовами, — відповідно 70,5 % та 66,6 %, тоді як серед російськомовних киян вступ до НАТО підтримує лише 56,1 %. Водночас противників євроатлантичної інтеграції серед тих, хто в повсякденні розмовляє українською або обома мовами, удвічі менше (відповідно 15—16 %), порівняно з тими, хто послуговується лише російською мовою, їх — 29,4 % (рис. 5).

Зауважимо, що в разі заміни показника «мова повсякденного спілкування» на «визначення рідної мови», загальний тренд у ставленні до приєднання України до НАТО серед киян різних мовних груп зберігався, хоч і з дещо нижчими відсотками. Проте помітно більшою була частка противників євроатлантичної інтеграції серед тих киян, хто визнав рідною мовою російську — це 41,5 %, порівняно з групою киян, хто вважає рідними обидві мови — таких 24,9 %, тоді як частка тих, хто не підтримував вступ України до НАТО серед жителів столиці, для яких рідною є українська мова, — лише 14,3 % (рис. 5).

Інший можливий вектор розвитку України — союз слов'янських країн із Росією та Білоруссю — для більшості киян, які ідентифікували себе українцями за параметрами громадянської ідентичності, не сприйняли представники всіх трьох мовних груп незалежно від мови повсякденного спілкування чи визнання певної мови рідною. Найменше, порівняно з іншими мовними групами, киян, які не підтримали союз слов'янських країн серед російськомовних українців, — кожен п'ятий висловився «за» такий союз (серед інших груп — «за» лише 5—7 %) (рис. 5).

Отже, з огляду на отримані дані найбільшу спільність у поглядах на цивілізаційний вибір України мали кияни, які за умови однакової громадянської ідентичності є українськомовними або білінгами та передусім визнають рідною мовою українську. Російськомовні кияни критичніші щодо підтримки НАТО і лояльніші до союзу з Росією та Білоруссю.

Компонента культурної національної ідентичності — мова (самоідентифікація щодо рідної мови більшою мірою, аніж самовизначення

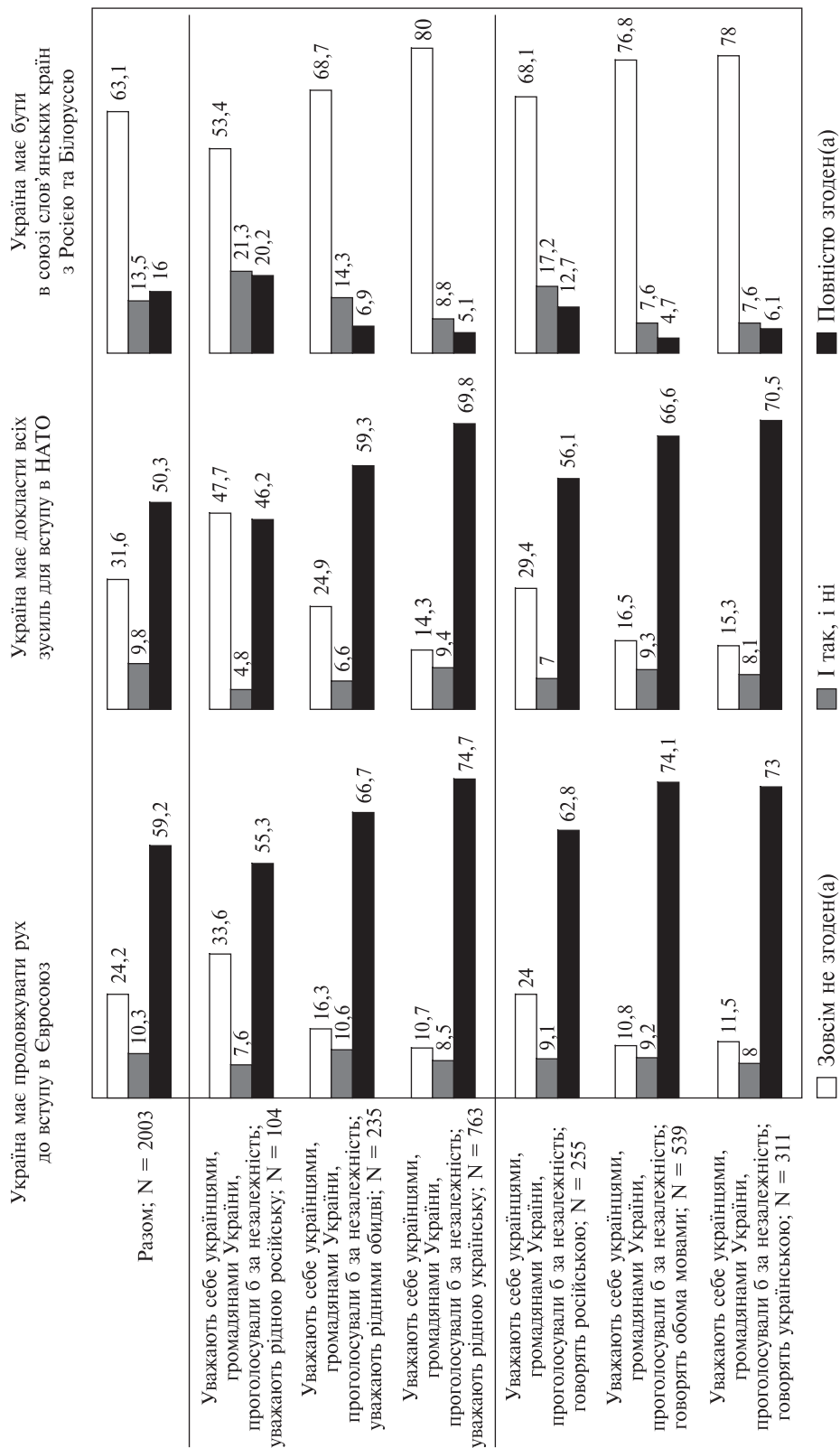

Рис. 5. Порівняння показників цивілізаційної орієнтації киян залежно від мовних переваг, %

щодо мови повсякденного спілкування) — досить виразно виявилася як індикатор її політичного складника в радикальніших позиціях відповідних груп киян щодо можливості потенційної поступки РФ для припинення війни за умови, що Україна поновить постачання води до Криму. Цілком схвалила таку можливість понад половина киян, які обрали рідною мовою російську (51,1 %), проти 15 % тих, хто вважає рідною українську (серед двомовних — 24,1 %). Повне несприйняття такого рішення висловили респонденти, які спілкуються українською або обома мовами, і ті, для яких рідною є українська мова, де їхня частка становить понад 60 % (рис. 6).

Погляди на перспективи домінування української мови в усіх сферах спілкування в Україні так само принципово відрізнялися в киян залежно від мови повсякденного спілкування та визначення рідної мови (рис. 6). Якщо більшість киян, які послуговуються переважно українською або обома мовами (українською та російською) (відповідно 73,4 % і 83,4 %), визнають основною мовою в усіх сферах повсякденного спілкування українську, то серед тих, хто говорить у повсякденні російською, таких лише 45,7 % (рис. 6).

За умови врахування ознаки «моя рідна мова» маємо виразнішу статистику — вісім із десяти киян, для яких рідною мовою є українська, вважає, що саме ця мова має стати основною в усіх сферах спілкування. Серед тих, для кого рідною є обидві мови, їх уже шестеро з десяти, а тих, хто обрав за рідну російську — лише троє з десяти, серед яких більше (41,1 %) противників перспективи поширення української мови на всі сфери спілкування, тоді як в інших групах за самовизначенням рідної мови таких 10—13 % (рис. 6).

Ці дані дають підстави констатувати, що для культурного складника української ідентичності показник визначення для себе рідної мови виявився показовішим та вагомим, аніж мова повсякденного спілкування. Водночас двомовність можна кваліфікувати як перехідний етап у відновленні української національної ідентичності, особливо з огляду на те, що в перспективі ці респонденти бачать Україну як українськомовну державу.

Аналіз отриманих даних дав змогу спостерегти ще одну цікаву залежність. Порівняння розподілів відповідей про ставлення до домінування української мови в країні значною мірою збігається з готовністю проголосувати на гіпотетичному референдумі про вступ до НАТО як серед представників різних груп за мовою повсякденного спілкування, так і за визначенням для себе рідної мови. Це дає підстави твердити, що такий показник політичної національної ідентичності, як цивілізаційний вибір, корелює з показниками української культурної ідентичності. Кияни, подібні за такими показниками політичної ідентичності, як визнання себе українцем / українкою, підтримка незалежності України та примата українського громадянства, мали переважно відмінні думки щодо цивілізаційного вибору України залежно від мови спілкування та визначення для себе рідної мови. Українськомовні та білінгви й ті, для

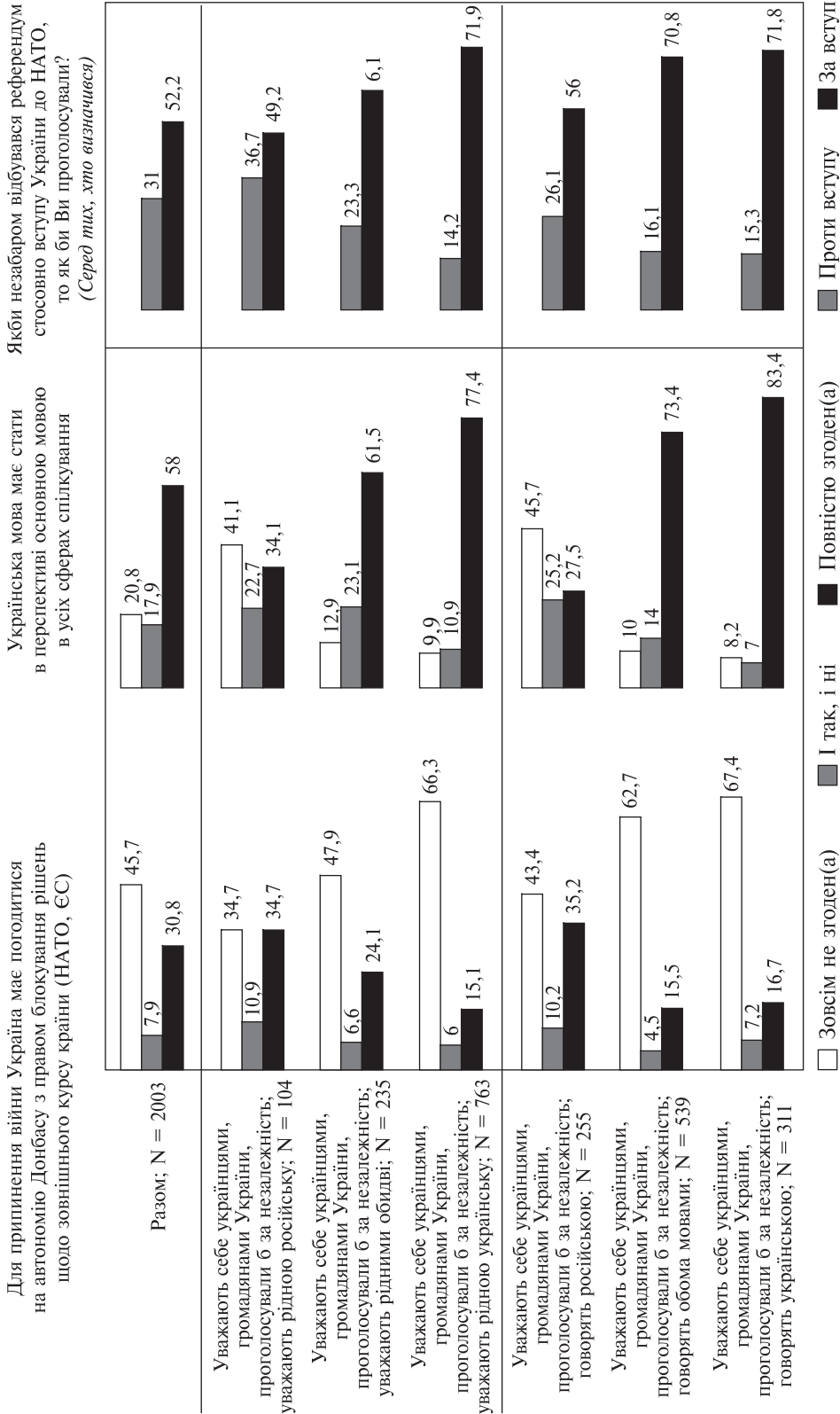

Рис. 6. Порівняння показників ставлення киян до можливих поступок агресору, мовного майбутнього України та готовності проголосувати за вступ до НАТО залежно від мовних переваг

кого рідною є українська або обидві мови, підтримали західний вектор, зокрема і вступ до НАТО. Значно менше російськомовних киян, особливо тих, хто визнав російську рідною, підтримало таке політичне майбутнє України. Так само вони по-різному бачать перспективи поширення української мови як розмовної на теренах країни, а це вже індикатор культурної ідентифікації. Проте саме показник визначення для себе рідної мови є системним індикатором у комплексі показників української національної ідентичності.

На нинішньому етапі розвитку української державності недалекоглядним та суперечливим є намагання обмежувати українську національну ідентичність лише політичною компонентою без урахування елементів культурної, серед яких мовні переваги стають провідним маркером. Саме за цим принципом побудовані національні держави сучасної Європи.

Справедливість цього твердження засвідчує також опитування киян у листопаді 2022 року, проведеного під час повномасштабної війни з Російською Федерацією². Згідно з даними частка киян, які вважають для себе рідною мовою українську, під час війни зросла до 74,4 (+19,2 % порівняно з 2020 р.). Удвічі, до 43,4 %, зросла кількість тих, хто в повсякденні спілкується українською, тоді як частка російськомовних зменшилася з 42,5 до 21 %. Фактично кияни продемонстрували зміну мовної поведінки — 20,5 % тих, хто до війни спілкувався обома мовами, сьогодні перейшли на українську, а 33,5 % тих, хто спілкувався переважно російською, почали послуговуватися обома мовами, ще 3,4 % перейшли тільки на українську мову. Крім того, майже три чверті учасників опитування вважали функціонування української мови в усіх сферах спілкування необхідною умовою для збереження незалежності країни. Водночас у Києві фіксуємо зростання показників підтримки європейської та євроатлантичної перспективи для України. Приєднання України до ЄС у 2020 році підтримували шестеро з десяти, а через пів року після початку повномасштабної агресії Росії в Україну вже восьмеро з десяти. Готовність проголосувати на гіпотетичному референдумі за вступ до НАТО зросла відповідно з 52,2 до 79,3 %.

Отже, повномасштабна агресія РФ проти України стала потужним каталізатором для формування української національної ідентичності за принципами націєтворення сучасної Європи.

² За результатами опитування киян у листопаді 2022 року за репрезентативною для м. Києва на той час вибіркою. Опитано 1001 респондент віком понад 18 років. Стандартні відхилення за достовірних 95 % співвідношення змінних від 0,1:0,9 до 0,5:0,5 становить 1,9—3,2 %. Метод отримання інформації: індивідуальне інтерв'ю за місцем проживання респондента. З огляду на ресурсні обмеження, зумовлені воєнним станом, проведення повноцінного аналізу для порівняння з 2020 роком не є можливим.

ЛІТЕРАТУРА

- Бичко О.В. (2007). *Профілі української ідентичності. Соціально-психологічний аналіз*. Київ: Сяйво.
- Горностаї П.П. (2015). Громадянська ідентичність українців та її еволюція. *Проблеми політичної психології*, 2(16), 98—111.
- Грабчак К.К. (2012). Українська політична нація та етнічні цінності як чинник її формування. *Українська політична нація: проблеми становлення. Збірник наукових статей* (с. 174—183). Київ: Національний інститут стратегічних досліджень.
- Залізник Г., Масенко Л. (2001). *Мовна ситуація Києва: день сьогоднішній та прийдешній*. Київ: Видавничий дім «Києво-Могилянська академія».
- Залізник Г.М. (2003). *Чинники національно-патріотичної орієнтації столичної молоді*. Київ: Видавничо-поліграфічний центр «Тираж».
- Залізник Г. Мовні орієнтації та цивілізаційний вибір українців. Ю. Бестерс-Дільгер (ред.), *Мовна політика та мовна ситуація в Україні: аналіз і рекомендації* (с. 132—166). Київ: Видавничий дім «Києво-Могилянська академія».
- Пірен М.І. (2017). Сучасна українська політико-владна еліта і проблеми національної самоідентифікації. *Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Серія «Культурологія»*, 18, 16—20.
- Скотна Н., Стець В. (2012). Особливості етнічної і національної ідентичності. *Молодь і ринок*, 8, 6—10. http://nbuv.gov.ua/UJRN/Mir_2012_8_3 (дата звернення 15.02.2023).
- Сладкий Д. (2008). Національна ідентичність як фактор національної та міжнародної безпеки. *Національна безпека і оборона*, 2, 110—119.
- Сміт Ентоні Д. (1994). *Національна ідентичність*. Київ: Основи.
- Терещенко К.В. (2010). Національна ідентичність як складова системи соціальної ідентичності особистості. *Вісник післядипломної освіти*, 1(2), 392—399. [http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vpo_1\(2\)_47](http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vpo_1(2)_47) (дата звернення 15.02.2023).

Статтю отримано 03.03.2023

REFERENCES

- Bychko, O.V. (2007). *Profiles of Ukrainian identity. Socio-psychological analysis*. Kyiv: Siaivo (in Ukrainian).
- Hornostai, P.P. (2015). Civic identity of Ukrainians and its evolution. *Problems of political psychology*, 2(16), 98—111 (in Ukrainian).
- Hrabchak, K.K. (2012). Ukrainian political nation and ethnic values as a factor in its formation. *Ukrainian political nation: problems of formation. Collection of scientific work*, (pp. 174—183). Kyiv: Natsionalnyi instytut stratehichnykh doslidzhen (in Ukrainian).
- Peren, M.I. (2017). Modern Ukrainian political and power elite and problems of national self-identification. *Scientific notes of the National University "Ostroh Academy". Culturology Series*, 18, 6—20 (in Ukrainian).
- Skotna, N., & Stets, V. (2012). Peculiarities of ethnic and national identity. *Youth and the market*, 8, 6—10. Retrieved February 15, 2023 from http://nbuv.gov.ua/UJRN/Mir_2012_8_3 (in Ukrainian).
- Sladkyi, D. (2008). National identity as a factor of national and international security. *National Security and Defense*, 2, 110—119 (in Ukrainian).
- Smit Entony, D. (1994). *National identity*. Kyiv: Osnovy (in Ukrainian).
- Tereshchenko, K.V. (2010). National identity as a component of the social identity system of an individual. *Bulletin of postgraduate education*, 1(2), 392—399. Retrieved February 15, 2023 from [http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vpo_1\(2\)_47](http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vpo_1(2)_47) (in Ukrainian).
- Zalizniak, H., & Masenko, L. (2001). *The language situation of Kyiv: today and tomorrow*. Kyiv: Vydavnychiy dim "Kyievo-Mohylianska akademiia" (in Ukrainian).
- Zalizniak, H.M. (2003). *Factors of national-patriotic orientation of the capital's youth*. Kyiv: Vydavnycho-polihrafichnyi tsentr "Tyrazh" (in Ukrainian).

Zalizniak, H. (2008). Language Orientation and the Civilization Choice for Ukraine. Besters-Dilger, Juliane (Ed.). *Language policy and language situation in Ukraine: analysis and recommendations* (pp. 132–166). Kyiv: Vydavnychiy dim “Kyievo-Mohylianska akademiia” (in Ukrainian).

Zalizniak, H. (2009). Language Orientation and the Civilization Choice for Ukraine. Besters-Dilger, Juliane (Ed.), *Language policy and language situation in Ukraine: analysis and recommendations* (pp. 139–175). Frankfurt am Main — New York: Peter Lang.

Received 03.03.2023

Hanna Zalizniak, PhD, Chearmen of the Department of Sociological Research, Monitoring and Forecasting
Research Institute of City Development
37-A Heroiv Sevastopolia St., Kyiv 03061, Ukraine
E-mail: zalizniak-h@ukr.net
<https://orcid.org/0000-0001-5563-8739>

LANGUAGE AS AN INDICATOR OF THE UKRAINIAN NATIONAL IDENTITY AND CIVILIZATION CHOICE OF THE KYIVANS

The article has been the objective of the study of the language factor in formation of the Ukrainian national identity. Ukrainian researchers tended to reduce national identity to a civic model without taking ethnic and linguistic color into account. In circumstances of the full-scale military aggression of the Russian Federation against Ukraine importance of the components of ethnic national self-identification in formation of the Ukrainian national identity has come to be topical. Based on the results of the survey of the Kyivans in 2020 separated out were social groups with different depth of manifestations of civic, political and cultural national identities. A comparison of the share of the Kyivans with the same level of civic identity but differ in language preferences (the language of everyday communication and the language that Kyivans define as their native one) showed differences in determining the civilizational future of Ukraine. The highest commonality in views on the country civilizational choice is demonstrated by the people of Kyiv who on condition of common civic identity are Ukrainian-speaking or bilingual but, above all, recognize Ukrainian to be their native language. In addition, for the cultural component of the Ukrainian identity, the indicator of defining one's own native language appeared to be more demonstrative and important than that of everyday communication. Bilingualism can be considered as a transitional stage in the restoration of Ukrainian national identity. At the current stage of Ukrainian statehood development efforts to limit Ukrainian national identity only to the political component without taking into account cultural elements seem to be short-sighted and contradictory among which language preferences have come to be the leading marker. And the indicator of defining one's own native language is currently a system indicator in the totality of indicators of the Ukrainian national identity.

Keywords: *national identity, national self-identification, civilizational choice, language preferences, native language, the language of everyday communication.*